

Via Vredekerk en Thomaskerk naar Shalom
‘Cantorij is eigenlijk een must’

De praktijk is anders, maar eigenlijk zou elke gemeente een cantorij moeten hebben. Ds. Fokke Fennema is heel stellig. ‘Met een cantorij kun je ervoor zorgen dat in de kerkdienst niet alleen de “tophits” worden gezongen en krijgt de liturgie extra kleur. We hebben zo’n schat aan kerkliederen, het is jammer wanneer daar maar een deel van wordt benut.’

Op 8 maart werd in de Shalomkerk het veertigjarig bestaan van de cantorij gevierd met een kerkdienst onder leiding van ds. Sara Dondorp. Enkele oud-leden waren erbij of zongen zelfs mee, evenals enkele ‘gastleden’ uit de Bosbeskape. Dat alles onder leiding van Christi van der Hauw-Scheele die de cantorij veertig jaar geleden samen met ds. Fokke Fennema van de grond tilde. Medeoprichter en eerste cantor was organist Cees Elzinga, destijds net als ds. Fennema verbonden aan de

Vredekerk. Alle drie hebben ze een flink stempel gezet op het werk van de cantorij, onder andere met eigen teksten en muziekbewerkingen.

‘Op 9 maart 1986 werkten we voor het eerst mee aan een kerkdienst’, vertelt ds. Fennema, die in 1981 vanuit Sneek naar Den Haag was gekomen en daar tot aan zijn emeritaat werkte. ‘Ik was blij met het initiatief. In gereformeerde kring was in het verleden weinig aandacht voor de liturgische vormgeving. Alles draaide om het Woord. Zelf was ik al in mijn studententijd geïnteresseerd geraakt in andere elementen om de eredienst vorm en inhoud te geven. In mijn vorige gemeenten Schoonrewoerd, De Bilt, Zwijndrecht en Sneek had ik daar ook steeds voor geijverd.’

Liedboek

Met de echt)paren Fennema, Van der Hauw en Elzinga als motor kwam de cantorij in de Vredekerk al gauw goed op gang. ‘We zijn er vooral om de gemeentezang te ondersteunen. Bij de introductie van nieuwe liedboeken [in 1973 en 2013, HW] spelen cantorijen een rol als voorzangers. Er is een schat aan kerkliederen, maar het gevaar is altijd dat predikanten zich beperken tot de meest bekende. Met een beetje moeite kan die rijkdom beter benut worden. Veel liederen passen prachtig bij Bijbelteksten en geloofsthema’s.’

‘In het begin was het wel wennen. Gereformeerden moesten het altijd hebben van stevige orgelbegeleiding en zo hard mogelijk zingen. Heel lang bleef het zingen beperkt tot de psalmen, op een later moment aangevuld met “enige gezangen”. Pas met het Liedboek van 1973 begon de verbreding. Ook in de Vredekerk moest er wat overwonnen worden, maar geleidelijk aan raakte de wijkgemeente vertrouwd met de rol van de cantorij en de verrijking van de liturgie. Zo zingt de cantorij

De vrouw bij de bron

Tijdens de jubileumdienst op 8 maart kwam de veelzijdigheid van de cantorij van de Shalomkerk goed tot zijn recht. Zo werden onder andere het drempelgebed, het kyriegebed, de gebedsacclamaties en de zegen door de cantorij gezongen, al dan niet in beurtzang met de gemeente en begeleid door Kees Spaans. Een passende bijdrage was ook psalm 25 in een muzikale bewerking van Cees Elzinga, de eerste cantor en op 104-jarige leeftijd nog altijd gemeentelid. Het thema van de dienst was ‘De vrouw bij de bron’, waarbij het prachtige lied 188, ‘Bij de Jakobsbron’, klonk:

*Wij horen helder het geluid
van levendmakend water.*

*Kom, schenk uw woord als water uit,
vervul ons met genade.*

Na afloop van de dienst haalde ds. Fennema wat herinneringen op en werden de zangers en zangeressen in het zonnetje gezet.

vaak antifonen in beurtzang met de gemeente en responsies en acclamaties bij gebeden.' De publicatie van 'proeven voor de eredienst' vanaf eind jaren tachtig, uiteindelijk resulterend in het Dienstboek voor de Protestantse Kerk in Nederland, was daarbij een belangrijke stimulans, herinnert ds. Fennema zich.

Thomaskerk

In de jaren tachtig kwam het Samen op Weg-proces op gang en kwam er toenadering tussen de gereformeerde Vredekerk enerzijds en de hervormde Adventkerk aan de Hengelolaan en Paaskerk aan de Harmelenstraat anderzijds. In 1997 kwam het tot een samensmelting in de Paaskerk, die werd omgedoopt tot Thomaskerk. Ds. Fennema ging mee, evenals de cantorij, die inmiddels versterking had gekregen door gemeenteleden van de Paaskerk. In 2013 volgde een nieuwe reorganisatie waar de wijkgemeente van de Thomaskerk nogal gehavend uitkwam. Een deel van de gemeenteleden haakte af, andere vonden onderdak in de Bosbeskapel of de Abdijkerk. Het merendeel, en ook de cantorij, ging over naar de Shalomkerk. Toen het stof was neergedwarreld was er verlies, maar ook winst: de Shalomkerk zorgde voor een nieuwe instroom van cantorijleden.

Was Christi van der Hauw aanvankelijk alleen lid van de cantorij, toen Cees Elzinga eind jaren negentig stopte – hij bleef wel meezingen overigens – nam ze de leiding over. Christi was als cantor ook actief in de Badkapel en is dat nu nog in de Bergkerk. Ze zingt dikwijls ook solo bij allerlei gelegenheden.

De cantorij repeteert elke donderdagavond en werkt elke maand een keer mee aan de eredienst, in het bijzonder bij feestdagen. Ook wordt er af en toe gezongen in het Verpleeghuis Houtwijk. Het *Liedboek: Zingen en bidden in huis en kerk* is de belangrijkste bron, maar de cantorij zingt ook wel liederen uit de traditie van de kloostergemeenschappen van Taizé en Iona. Ds. Fennema is altijd in de cantorij blijven zingen, ook als hij daarvoor van de preekstoel af moest dalen. 'En ik hoop het nog lang te kunnen voortzetten.'

Hans Willems

In de hand van de pottenbakker

Eind februari deed ik mee met een workshop pottenbakken op de draaischijf voor beginners. Tijd voor creativiteit! Draaien op de draaischijf is een techniek waarbij je een stuk klei op een snel draaiende schijf vormt. Soms kan een eenvoudig beeld ineens veel zeggen over het leven.

Het pottenbakken heeft in verschillende kloosters een bijzondere plaats gekregen. In het ritme van gebed, arbeid en stilte, zoals dat bijvoorbeeld vorm krijgt in de traditie van Benedictus, is handwerk nooit alleen praktisch geweest, maar ook een vorm van aandachtig leven. Het motto van veel kloosters, ora et labora (bid en werk), komt in ambachten als pottenbakken mooi tot uitdrukking. Wanneer een monnik of zuster klei kneedt en een vorm laat ontstaan op de draaischijf, gebeurt dat vaak in stilte. Het werk vraagt geduld, concentratie en overgave aan het proces. Zo kan pottenbakken bijna een vorm van meditatie worden. Elke beweging van de handen vraagt aandacht, elke vorm groeit langzaam. In sommige kloosters worden nog steeds eenvoudige gebruiksvoorwerpen gemaakt: kommen, bekertjes of schalen voor dagelijks gebruik. Het zijn vaak sobere, eerlijke vormen die passen bij het kloosterleven. Zo verbindt het werken met klei de dagelijkse arbeid met een dieper besef: ook ons eigen leven ligt in de handen van de Schepper.

‘Zoals klei in de hand van de pottenbakker’

‘Ik kan met jullie hetzelfde doen als die pottenbakker – spreekt de HEER. Immers, jullie zijn in mijn handen als klei in de handen van een pottenbakker’ (Jeremia 18: 6).

Soms gebruikt de Bijbel beelden uit het gewone leven om iets te zeggen over God en over onszelf. Het beeld van de pottenbakker en de klei is zo'n beeld. De profeet Jeremia krijgt van God de opdracht om naar het huis van een pottenbakker te gaan. Daar ziet hij hoe een kruik wordt gevormd op de draaischijf. Maar het werk mislukt. Het vat krijgt niet de vorm die bedoeld was.

Wat doet de pottenbakker? Hij gooit de klei niet weg. Hij begint opnieuw. Met dezelfde klei maakt hij een nieuw vat. Daar, midden in dat alledaagse werk, ontdekt Jeremia iets over God.

Wanneer het leven anders loopt

Dat beeld kan ons raken, juist omdat het zo herkenbaar is. Want ook ons leven loopt niet altijd zoals we het ons hadden voorgesteld. Soms gaan dingen anders dan gehoopt. Gezondheid kan kwetsbaar blijken, relaties kunnen veranderen, plannen kunnen stuklopen.

Er zijn momenten waarop we naar ons leven kijken en denken: het is anders geworden dan ik had gedacht. Juist in zulke momenten krijgt het beeld van de pottenbakker een diepe betekenis. Want in het verhaal dat Jeremia ziet, wordt het mislukte vat niet weggegooid. De pottenbakker begint opnieuw. Dat zegt iets over God. Hij schrijft mensen niet af. Hij gooit een leven niet weg omdat er barsten zijn ontstaan. In zijn handen kan zelfs datgene wat gebroken lijkt, opnieuw vorm krijgen.

De uitnodiging van de veertigdagentijd

De veertigdagentijd, de periode waarin we toelevan naar Pasen, is bij uitstek een tijd om daarover na te denken. Het is een tijd van bezinning en verstillig. Een tijd waarin we ons leven opnieuw voor God neerleggen. In deze weken mogen we onszelf vragen stellen:

Waar in mijn leven heb ik Gods vormende handen misschien uit het oog verloren? Waar ben ik moe geworden, teleurgesteld of misschien een beetje hard van binnen? Waar verlang ik ernaar dat God opnieuw begint?

Dat zijn geen makkelijke vragen. Maar ze kunnen wel ruimte maken voor iets nieuws.

Gevormd van binnen en van buiten

Wie weleens een pottenbakker heeft zien werken, weet hoe zorgvuldig dat proces is. De klei wordt eerst gekneed en nat gemaakt. Daarna wordt zij gecentreerd op de draaischijf. De handen van de pottenbakker vormen het vat vanbuiten en vanbinnen tegelijk. Misschien herkennen we daar iets van in ons eigen leven. Soms ervaren we druk van buitenaf of omstandigheden die ons vormen. Tegelijk gebeurt er iets vanbinnen: gedachten, gebeden, twijfels en verlangen. In dat alles kan God aan het werk zijn, vaak stiller dan wij verwachten. De veertigdagentijd wil ons helpen om daar opnieuw gevoelig voor te worden. Niet om onszelf te verbeteren door eigen kracht, maar om ruimte te maken voor Gods werk in ons leven.

De hoop van Pasen

Deze tijd van bezinning loopt uit op Pasen. Daar zien we misschien wel het diepste geheim van Gods werk met mensen. Waar alles mislukt lijkt, waar het leven van Jezus eindigt aan het kruis, blijkt dat God nog niet klaar is. Waar mensen het einde zien, begint God opnieuw. Uit het graf komt nieuw leven.

In dat licht mogen we ook naar ons eigen leven kijken. Misschien zijn er dingen die anders zijn gelopen dan we hadden gehoopt. Misschien zijn er scheuren of plekken die pijn doen. Maar in Gods handen is ons leven nooit afgeschreven. Hij blijft de pottenbakker. Hij blijft vormen, herstellen en vernieuwen.

Slotgedachte

Misschien is dat wel de uitnodiging van deze veertigdagentijd: dat we ons leven opnieuw in Gods handen leggen. Met alles wat erbij hoort, onze vreugde, onze zorgen, onze vragen en onze hoop. Klei hoeft niet perfect te zijn om gevormd te worden. Ze hoeft alleen in de handen van de pottenbakker te blijven. En misschien mogen we ons in deze weken opnieuw toevertrouwen aan die handen, de handen van God, die geduldig werken aan het verhaal van ons leven, en die nooit ophouden om nieuw begin mogelijk te maken.

Sandra den Hollander

Mensenkinderen maakt het verschil

Elk jaar in de veertigdagentijd wordt in de kerken van Zuidwest aandacht besteed aan de activiteiten van en ook gecollecteerd voor de projecten van Stichting Mensenkinderen. Zo hebben wij eerder gezorgd voor de aankoop van geiten, het kweken van bijen en dit jaar voor de aankoop van houtblokken.

In het vorig nummer van Samenklank is al aandacht besteed aan de actie 'Brandhout'. Zuidwest wil voor honderd gezinnen pakketten houtblokken kopen. In de veertigdagentijd willen wij voor de mensen het verschil maken tussen kou en warmte. Wij willen ze niet in de kou laten staan.

Stichting Mensenkinderen heeft hart voor mensen in nood. De stichting helpt kinderen, gezinnen, gehandicapten en bejaarden in Albanië, Armenië en Moldavië voor wie niemand anders zorgt. Er zijn veel projecten die kunnen worden gesteund. Ook als particulier kun je een naaste voor een kind of oudere zijn. De stichting zoekt mensen die niet weggijken maar mensen met een warm hart en die iets willen doen om zo het verschil te maken. Op de website van de stichting is meer informatie te vinden.

No-nonsenseorganisatie

Stichting Mensenkinderen is niet een doel in zichzelf, maar wil er zijn voor de medemensen in nood in Oost-Europa en Armenië door ze hulp te bieden. Als goede rentmeester doet zij er daarom alles aan om zo effectief en kostenefficiënt mogelijk te werken, zodat zoveel mogelijk geld besteed wordt aan het doel waarvoor de donateur het geschonken heeft.

Geen beleggingen of grote bankrekening

De giften die door donateurs aan Mensenkinderen gedoneerd zijn, worden zo snel mogelijk besteed aan de hulpprojecten. Mensenkinderen heeft geen exorbitant grote bedragen op haar bankrekening staan. Evenmin worden giften van donateurs gebruikt voor onzekere beleggingen.

Hulpgoederen worden ter plaatse ingekocht

Mensenkinderen hecht er grote waarde aan dat donaties snel en effectief worden gebruikt. Zij heeft er daarom voor gekozen in Nederland geen goederen in te zamelen. Immers, het inzamelen van goederen kost veel energie. Bovendien is er een loods nodig waar goederen gesorteerd en opgeslagen kunnen worden.

Mensenkinderen is van mening dat het effectiever is om in de veldlanden ter plaatse de benodigde goederen in te kopen. Op deze wijze wordt er in de lokale economie geïnvesteerd. Ook scheelt deze werkwijze enorm veel transportkosten. Men is immers niet afhankelijk van transporten vanuit Nederland, maar kan de goederen snel ter plekke inkopen en bezorgen bij de mensen die ze nodig hebben. Een bijkomend voordeel is dat etiketten, garantieregelingen en gebruiksaanwijzingen van de gekochte producten in de landstaal geschreven zijn.

Betrokkenheid

Stichting Mensenkinderen is opgericht vanuit het Bijbels perspectief. Mensenkinderen is niet alleen een uitroep van verbazing, verwondering of lichte ergernis ('Mensenkinderen, wat een...!'), maar staat ook voor de mensenkinderen als bewoners van de aarde. De stichting wil zich bij de activiteiten laten inspireren door het optreden van Jezus. In hoofdstuk 9 van het Matteüsevangelie staat: 'Jezus trok rond langs alle steden en dorpen, Hij gaf de mensen onderricht in hun synagogen, verkondigde het goede nieuws over het koninkrijk en genas iedere ziekte en elke kwaal. Toen Hij de mensenmenigte zag, voelde Hij medelijden met hen, omdat ze uitgeput en hulpeloos waren, als schapen zonder herder' (vers 35 en 36). Hij is bewogen met ontferming en komt in actie met troostvolle woorden.

De stichting wil door sociale hulp, noodhulp en ondersteuning mensen helpen. Ondersteuning van de allerarmsten in de gekozen landen was en is broodnodig.

De diaconie van Zuidwest wil Stichting Mensenkinderen in de veertigdagentijd financieel steunen en vraagt een ieder om een bijdrage. Wilt u daaraan meedoen, neem dan contact op met een van de diakenen.

Christiaan Scheen

Met dank aan Evert-jan Vonk van Stichting Mensenkinderen.